

Nordsjø-missiologi?

Inntrykk fra et anglo-nordisk seminar i Selly Oak, Birmingham

TORMOD ENGELSVIKEN

Nordisk Institutt for Misjonsforskning og Ekumenisk Forskning (NIME) har vanligvis sitt årsmøte og sine årlige studiedager i ett av de nordiske land. Sommeren 1994 prøvde man noe helt nytt. Etter invitasjon fra misjonsavdelingen ved Selly Oak Colleges i Birmingham, England, ble det arrangert et felles anglo-nordisk seminar 18.–23. juni 1994. Dette fellesseminaret ble muliggjort ikke minst på grunn av stor innsats fra den nylig tiltrådte professoren i misjonsvitenskap i Lund, nordmannen Aasulv Lande, som inntil i sommer var luthersk misjonsprofessor ved Selly Oak Colleges.

Det var en solid norsk gruppe som reiste til England for å møte missiologikolleger i våre nordiske naboland, og ikke minst for å få et inntrykk av hva som rører seg i britisk missiologi. Det er egentlig bemerkelsesverdig at norsk missiologi tradisjonelt har hatt mye sterkere forbindelser med kontinentet og USA enn med øyriket over Nordsjøen. Noen antydet før seminaret at det kanskje kunne bli begynnelsen på et tettere samarbeid mellom Storbritannia og Norden og slik bidra til å utvikle en «Nordsjø-missiologi».

Religiøs og religionsteologisk pluralisme i Birmingham

Programmet for seminaret var i hovedsak lagt opp av det britiske vertskapet og var en intens kombinasjon av forelesninger, diskusjoner og ekskursjoner. Ikke minst møtet med Birmingham by og det religiøse mangfold der gjorde sterkt inntrykk.

Selly Oak har opparbeidet nære forbindelser med en rekke ulike religiøse grupperinger i byen. I programmet inngikk det besøk til

svarte pinsekirker av karibisk opprinnelse, en muslimsk sufimoské, et hinduistisk tempel (i en ombygd metodistkirke!) og arkivene til Church Missionary Society ved Birmingham universitet. Storbritannias mektige fortid med kolonialisme og misjon «overseas» kontrasterer dramatisk med dagens forslummede storbyer preget av fattigdom, arbeidsledighet, sosial uro og religiøs pluralisme. Den gamle industribyen Birmingham eksemplifiserer kanskje mer enn noen annen by kontrasten mellom fortid og nåtid, og de enorme problemer og utfordringer det britiske samfunnet står overfor i dag. Ikke minst står den religiøse problematikken høyt på dagsorden. Det er uten tvil mye å lære for oss nordmenn fra britene om hvordan man skal behandle (og ikke behandle) innvandrerspørsmål, og hvordan man skal stille seg til religiøse minoriteter som gjør krav på livsrett og likestilling. En kan ikke bli annet enn imponert når en ser med hvilket alvor og engasjement enkelte britiske kristne engasjerer seg både praktisk og teoretisk i innvander- og religionsspørsmål. At svarene som ble gitt på seminaret, ofte sto i ganske sterk kontrast til synspunkter som er vanlige hos oss, hører med til bildet.

Først og fremst er britiske religionsteologer på Selly Oak opptatt av dialog med representanter for andre religioner. Det føres dialoger med muslimer, hinduer og jøder, og det er opprettet egne sentra for å ivareta undervisning og refleksjon om dialog. Det synes som om tendensen går i retning av religionsteologisk pluralisme, eller i det minste inklusivisme, hvor det blir lite igjen av klassisk misjon med sikte på omvendelse og innlemmelse i den kristne kirke. John Hick og hans religionsteologi har vært med å prege miljøet i Birmingham.

En svakhet ved seminaret var etter mitt skjønn at det ikke var helt representativt for britisk religionsteologi og missiologi. Britisk evangelikal teologi var meget svakt representert blant foredragsholderne. Om dette var tilfeldig eller tilsiktet, er ikke godt å si. Den eneste som sto for en evangelikal posisjon var Graham Kings fra Cambridge, som i et meget interessant foredrag presenterte brevvekslingen mellom misjonslederen Max Warren og hans svigersønn Roger Hooker. Men den historiske vinklingen av dette stoffet gjorde at Kings ikke fikk profilert seg teologisk i sitt foredrag. To av de mest fremtredende evangelikale misjonsteologene i Storbritannia, Andrew Kirk og Colin Chapman, fikk vi bare møte i mer uformelle sosiale sammenhenger.

Spennende «multi»-temaer

Denne kritikken til tross, de britiske deltakerne leverte interessante og utfordrende, av og til provoserende, bidrag til debatten. Det vil føre for langt å nevne hvert enkelt bidrag. Det er også unødvendig

fordi alle foredrag sannsynligvis vil bli offentliggjort i en egen publikasjon senere. Men de temaene som ble tatt opp, fortjener å nevnes: Etter ekskursjoner til kirker, moskéer og templer i Birmingham var mye tid avsatt til refleksjon over «multi-rasiale» og «multi-religiøse» spørsmål.

Ikke minst overraskende var foredraget til religionspedagogen John Hull som gikk til et engasjert angrep på den britiske konservative regjeringens forsøk gjennom The Education Reform Act fra 1988 på å gi den offentlige skolen et kristent preg. Han fordømte det han kalte «religionisme» som et forsøk på å gi mennesker en religiøs identitet ved hjelp av et negativt syn på andre troende. Selv synes han å foretrekke en fullstendig religiøst nøytral offentlig skole uten skarpe skiller mellom de ulike religionene.

Paradigmeskifte i den tradisjonelle misjonsbevegelsen?

Etter David Bosch' monumentale bok *Transforming Mission* er det blitt vanlig å tale om et «paradigmeskifte» i misjonen parallelt med paradigmeskiftet i forholdet mellom modernitet og post-modernisme. I den forbindelse tok tyskeren Werner Ustorf, som er professor i misjonsteologi ved Selly Oak Colleges, opp spørsmålet om en missiologi for vestlig kultur. Han stilte seg svært kritisk til biskop Lesslie Newbigin's visjon av evangeliet som «public truth» og kalte den «a missiological capitulation, because it is not interested in mission as a primary process of inculturation, but in the secondary process of pushing through theological and ecclesiological images of a gone past... Some of the nightmares of western culture occurred when Christianity was a quasi-totalitarian public truth». Newbigin trenger ikke mitt forsvar, men det må være tillatt å peke på at det evangelium som Newbigin hevder er «offentlig sannhet», slett ikke er identisk med den «kvasi-totalitære» sannhet som forårsaket «marerittene» i vestlig kultur. Det var nettopp perversjonen av evangeliet til noe ganske annet enn evangelium som førte til dem.

Ustorf stilte videre det utfordrende spørsmål: «What is to be said and done when Christianity continues to be important long after it has ceased to be true? Truth in terms of a propositional statement is no longer a possible criterion.» Ustorf synes her å oppgi kristendommens krav på å representere sannhet i kognitiv forstand og ender opp – slik jeg forstod ham – med en i hovedsak etiserende kristendomsforståelse når han sier følgende: «The criterion of a valid expression of Christ is... that this expression generates a reaction of love, hope and solidarity that is 'related' to the reaction of love, hope and solidarity the New testament is describing in relation to the first

Christian communities.» Hvor er det blitt av «faith» – i denne klassiske treklangen? Den synes å være erstattet med «solidarity». Ustorf synes langt på vei å plassere tvilen i troens sted når han sier: «Honest doubt no longer can be rubrified as the insinuation of the confuser, it has become a 'holy' place in western culture: a place where we take off our shoes, i.e. that protects us from facing our ignorance. The doubting of truth claims has itself become an act of truthfulness. Within modern western culture, honest doubt has become the equivalent of the Decalogue's prohibition to engage in the fabrication of images of god and man.» For Ustorf ligger håpet egentlig ikke i kirken (som sammenliknes med den eldste sønnen i Luk 15), men i modernitetens kamp (den yngste sønnen) for å uttrykke håp og forvillelse i et språk som er forskjellig fra og delvis utenfor det kristne språket, og på en måte og på et sted som er utenfor kristenheten. «However, the Father is there. And it is not the Father the elder brother believes to know», sluttet Ustorf.

Nordiske bidrag

Av det jeg har skrevet, kan en få inntrykk av at seminaret ble helt dominert av de britiske foredragsholderne. Det er fordi det er deres mer ukjente og utradisjonelle synspunkter som kanskje har størst krav på interesse. Likevel ble det holdt flere solide foredrag også av nordiske missiologer. Det mest imponerende var nok Uppsalaprofessoren Carl Fredrik Hallencreutz' innledningsforedrag om «Contemporary Nordic Missiology». I det foretok han en bred gjennomgang av de misjonsvitenskapelige bidrag fra alle de nordiske land med en imponerende – en er fristet til å si «ensyklopedisk» – person- og sakkunnskap. Hadde vi fått en tilsvarende oversikt over britisk missiologi i innledningsfasen til seminaret, kunne kanskje det bildet vi satt igjen med, vært noe annerledes og mer nyansert.

Professor Jan-Martin Berentsen holdt foredrag om «Drømmen om det kristne Europa» hvor han på en meget interessant måte påviste de underliggende og ofte ubevisste årsaker til at ganske mange i den tradisjonelle misjonsbevegelsen i Norge har hatt vanskeligheter med å bruke misjonsbegrepet når det gjelder evangeliserende arbeid i Europa.

Mye mer kunne vært nevnt fra et usedvanlig rikholdig – til tider overfylt – program. Når det gjelder dette seminaret, må det være mulig å konkludere med at drømmen om en «Nordsjø-missologi» nok er fjernere enn noen gang. Den misjonsteologiske avstanden over Nordsjøen synes faktisk å være atskillig lengre enn den over Atlanteren og andre verdenshav. Med de representantene for britisk

missiologi som var toneangivende på dette seminaret, er nok konfrontasjonen mer nærliggende enn samarbeidet. Dette forhindrer imidlertid ikke at det er behov for informasjon, kontakt og utveksling av synspunkter. Det er forståelig at norsk misjon ikke lenger sender sine unge misjonærkandidater for studier i Selly Oak, men det betyr ikke at ikke Selly Oak er et meget interessant studiested, med et levende og utfordrende misjonsteologisk miljø, og ikke minst med muligheter til å møte andre syn og holdninger enn de som er vanlige i det mer ensartede miljøet i Norge. Først i møtet med andre syn får en prøve holdbarheten i sitt eget. I så måte var seminaret meget verdifullt.

NIMEs årsmøte

I tilknytning til seminaret i Selly Oak ble det holdt årsmøte i NIME med flere viktige vedtak. Her er noen:

- Det ble vedtatt å føre arbeidet med misjonsbibliografien *Missio Nordica* videre i en treårsperiode. Finansieringen er i hovedsak avklart, med fortsatt like store bidrag fra de fire nordiske land.
- Det arbeides med et arkivprosjekt som skal hjelpe både misjonene i de nordiske land og søsterkirkene i den tredje verden til å ta bedre vare på verdifullt arkivmateriale og stille det til rådighet for forskningen.
- Det skal utgis et hefte som beskriver hva NIME er og gjør, og som inneholder en presentasjon av alle medlemsinstitusjonene. Der kommer også Hallencreutz' foredrag fra Selly Oak, og en veiledningsartikkel om misjonsarkiv. Heftet kommer i oktober 1994 og vil gi verdifull informasjon om det som skjer institusjonelt på misjonsforskningens og misjonsundervisningens område i Norden. Det vil bli fritt tilsendt alle NIMEs medlemmer.¹
- Fjellhaug Skoler ble opptatt som nytt medlem av NIME.
- Styret i NIME består etter årsmøtet av Carl Fredrik Hallencreutz (Sverige), Hans Raun Iversen (Danmark), Jan Edström (Finland) og Tormod Engelsviken (Norge).
- Neste årsmøte og studiedager vil bli holdt i Uppsala 18.–21. august 1995, og temaet er «Det nye religiøse høyre og misjonen.»

Fotball på Tekst-TV

Til slutt et lite sideblikk. Et teologisk seminar er ikke bare fag. Det ble nemlig avholdt samtidig med at Norge spilte sine innledende (og – viste det seg – eneste) kamper i VM i fotball. Det ble et alvorlig problem for noen av de norske deltakerne på seminaret at Norges kamp mot Mexico ikke ble sendt på noen av de tilgjengelige kana-

lene på Selly Oak. Egede Instituttets leder, Tore Laugerud, og undertegnede klarte etter mye arbeid å få sett de siste ti minuttene (inkludert norsk scoring) gjennom vinduet (sic!) inn til en lokal pub. Professor Jan-Martin Berentsen fulgte imidlertid kampen på tekst-TV og stirret intenst på resultatet 0-0 over en halv time, før jubelen brøt løs da tallene på skjermen skiftet til 1-0.

Note:

1. Heftet er dessuten vedlagt utsendelsen av dette nummer av NOTM til abonnentenes informasjon.

Tormod Engelsen, f. 1943, cand. theol. (MF) 1969, misjonær i Etiopia (NLM), lærer Fjellhaug 1976–78, stip. MF 1978, Ph. D. 1981, førsteamanuensis MF 1984–. Utgitt diverse bøker.

North Sea Missiology? Impressions from an Anglo-Nordic seminar in Selly Oak, Birmingham

In this review article the author conveys some impressions from the Anglo-Nordic Summer Seminar in Selly Oak, Birmingham, June 18–23, 1994. He presents some of the lecturers and their points of views, and describes some aspects of British missiology as seen from Norway. Although the theological distance makes confrontation more likely than cooperation and the notion of a common «North Sea missiology» therefore is unrealistic, the value of information, contact and exchange between missiologists in Britain and the Nordic countries is emphasized. He also presents some of the decisions made by the annual meeting of the Nordic Institute of Missionary and Ecumenical Research (NIME), especially the decision to continue the publication of the missiological bibliography *Missio Nordica* as a joint Nordic endeavour.